

Theodóros Prodromos
KOČKOMYŠÍ VÁLKA (ΚΑΤΟΜΥΟΜΑΧΙΑ)¹⁷

Hypothesis

V době, kdy myším kraloval a v černočerné díře dlel vladař jménem Masat a když na cestách, kudy myši obvykle chodí, sldčila kočka, jeho věčná pronásledovatelka, Masat už nemohl snést neustálé špehování z její strany, a proto se vydal ke svému přibuznému, jenž měl tu čest zvat se Zloděj syra, aby se s ním poradil, jakým způsobem by bylo možné donutit kočku k vyklizení pole. Oba se pak přichystali k tomu, že s ní svedou nesmířitelný boj. Shromáždili velké množství myši, a když jim udělili nejsilné rady a všestranně je povzbudili k boji, záutočili s celým vojskem přímo proti ní. Jakmile se protivníci střetli, zajala kočka Masatova syna, kruté roho mladence potrhala svými drápy a rozsápaného okanzřiré sežrala. Poté, co myši posel spatřil ty události, zamířil zpět přímo k Masatově manželce, aby ji zpravil o truchlivé smrti nejdražšího potomka. V průběhu lítého boje však z oblačných výšin střechy spadl shnilý šindel a rozmáčkál kočce žlly. A tak se můžeme na myši dívat jako na vítěze v tomto boji.

Osoby:

Masat (Kretillos)	Sbor služek
Zloděj syra (Tyrokleptés)	Masatova manželka
Hlasatel	Posel

¹⁷ Přeložila Alena Sarkissian, přebásřnil Marouš Jaluška.

Prolog říká Masai.*Masai*

Proč, myši hrdinné, trávíme věčný věk
zde, v temném domově, v podzemní dutině?
Pospolu třesemí se, strachy své sdílíme,
společně žijeme ve stínu nešťěstí,
shodnout se nemůžeme ani na tom, zda snad
máme ven vyhlédnout, anebo v temnotě
dřepět dál. Zasáhla nás střela obavy,
která nás přibila ke stěnám domova.
Ve stínu smrti nám pomalu plyne čas,
jsme, myslím, podobni bájným Kimmeriům,
již byli slepí jak zrozená myšata
proto, že trávili půl roku v temnotě.

Zloděj syra

Dál v díře dřepíme, ač se nám zajídá
ta věčná nečinnost. Máme snad světlou vstříc
vyrazit s kuráží na cestu hrdinů
vtroubenou pasmí a spletenou z překážek?
Pohlédli bychom tak smrti své do tváře,
z tmavého podzemí do temnot podsvětlních
přešli bychom kvůli své pýše nezměrné.

Masai

Jen pověz, jak by nás ta sudba doběhla,
jak by nás o život obrala v útrapách?

Zloděj syra

Jak? Přece kdyby nás do zubů chytila
lovkyně, Masaii, ta krutá mordýřka.

Masai

Kdo je to? Jmenují ji beze stop ostrychu.
Tvoje řeč kroucená smysl mi zakrývá.

Zloděj syra

„Kočkou“ ji jmenují synové Elověčí.
Zvykla si trvale sledit kol našich děr,
jakmile natrefí na myš, hned jako pes,
jenž chyťe stopuje lovného zajíce,
za myši vyrazí neméně zchytřale,
z očí jí přitom sálá žízeň po krvi.

Masai

Právě jsem pochopil, o kom jsi promlouvali!
Věř mi, že před časem i moje dítětko,
Lizalku oleje (tak jsme ji přezdili),
ukrutně rozmáčkla před mýmá očima!

Zloděj syra

Stejně se vedlo i Špekulce, děti mé,
spolu s ní pozřen byl Žirokaz rozmilý,
když rodnou sestru svou bránit se pokusil.

Masai

Co k tomu říci? Lze snad váhat zženštilé,
přihlížet vraždění nejdražších příbuzných?

Zloděj syra

Co bys nám radil? Rci, co máme udělat!

Masař

Co? Přece oplavit všežravé kolčavě,
kreví mstit vlastní krev a dále neprchat.

Zloděj syra

Jak? Jasně popiš mi, jakou mstru zamýšlíš.

Masař

Jen bojem bez bázně splatíme útoky.

Zloděj syra

Mě zápas neláká, bojím se konců, ach,
aby nás nesnědla, nezhltda ohavně.
Nechci se stát novou kočící kořistí.

Masař

Vždyt kvůli mrtvým je třeba jít do války!
Znaš přece hrdiny slavené v kronikách,
kteří za příbuzné anebo známé své,
potomky, rodiče, bratry či manželky
zemřeli, pročez jsou na věky slaveni.

Zloděj syra

Slyšel jsem o nich, však hrozná mi připadá
opustit stadion, jímž krouží koně Dne,
a úkryt hledat si v hrobové temnotě.

Masař

To je tím, že nevíš, kterak ji svrhne,
a neznáš způsoby patřičné pro pomstu.

Zloděj syra

Vyjev je, bratře můj, dále je neskrývej!

Masař

Zkrátka s ní svedeme boj, tělo na tělo!

Zloděj syra

Lepší mi připadá útočit potajnu.

Masař

Jaká je výhoda tajného úroku?

Zloděj syra

Plán lidu myšho může sok prohlédnout,
snadno si povšimne bojových oddílů,
svolá si spojení, vyrovná převahu
a potom udeří na myši armádu,
krvavě uzme nám vavříny vítězství.

Masař

I my si svoláme zástupy spojenci,
budou nám k pomoci, jak velí obyčej.

Zloděj syra

Viš přece, jak jsme se v minulém zápase
voji žab i koček vzeptěl bez bázně:
mračna pomocníků v boji nám přispěla.

Masař

Vím, že jsme spartili, jak osud strašlivý
bere nám potomky, příbuzné, rodiče...
Chybělo málo a též bychom zhyznuli.

Zloděj syra

I teď se bojím, že v tom boji zahynu.

Masař

Neboj se, nebeští bohové v plnosti přejí nám, ze snění pryčší má naděje.

Zloděj syra

Cože? Cos jasněho zjevil ti noční sen?

Masař

Ve spánku sám otec Zeus ke mně přistoupil, do srdce vložil mi chrabrost a odvahu a vzkřikl: „Zdráv jen buď a síly uživej!“

Zloděj syra

Komu se podobal? I to mi vypověz.

Masař

Sýrolizovi, jenž moudře vždy radívá.

Zloděj syra

Proč se ti nezjevil jak vládce na trůnu?

Masař

Pod tlakem hrozeb mých zjevil se vystrašen.

Zloděj syra

Cože? Tys pohrozil vladaři klennutí nebes, jenž jiným nesmrtelným hroživá, že k ose oblohy příková řetězy, na které je všechny spoutané navěsí?

Masař

Přesně tak, tisíckrát hrozil jsem, zaklínal, o žití vyprávěl, které tu vedeme, o tom, že v koutě se truchlivě zachvívám, pohřížen do stínu v úplné temnotě, po celém těle se ořásám obavou, jak zvíře ubohé zmožené trápením.

Plakal jsem, nařkal, byl hrozně zoufalý, bil jsem se do prsou i tvář si rozdíral, reptal jsem na Dia, božského vladaře, a k tomu úpění nádavek přikládal žluči a křeteb, těch opravdu hroživých.

Zloděj syra

Čím jsi mu pohrozil? To mě teď zajímá...

Masař

Nu, tím, že pokud mi upře čest zvítězit a výnek vítězství na čelo nevloží, pak vstoupím do chrámu a všechny oběti položím na oltář vlastního žaludku.

Zloděj syra

K takovému žertvám bych vzal i svou rodinu!

Dále mi vypověz, co kážeš o boji.

Masař

Nuže, slyš: kážu, ať myši se shromáždí k velkému sejiti, na valné hromadě.

Zloděj syra

Dobře diš: cožpak Ten, který nás vytvořil,
 neráčil vyjevit nám ve snu svobodu
 od žití v temnotách, od drápů kočičích?
 Proto je potřeba svolat rod hlodavčí
 a šmahem postoupit k počátku promluvy,
 která všem dodá tak potřebnou odvalu.
 Potom, hned jak budou zvoleni vůdcové,
 seniči, vedoucí, všechno, jak náleží,
 jak myši s kopími, tak myši v brnění,
 ti všichni v sevěných řadách vpřed vyrazí.

Masař

Tot věru krásná řeč, jasná i pokorná,
 zmoudřelé staroby patičně zralý plod.
 Necht' vyjde hlasatel a myši svolá nám!

Hlasatel

Hleď, tu se stouli ti, kteří vedou lid,
 a stojí před tvojí státnickou tribunou.

Masař

Přátelé, myši těch nejlepších původů,
 něžné a družené též, vězte, že dlouho již
 vím o všem trápení, o hrůzných obavách,
 jimiž teď trpíme, podobni praorcům
 – tak jako oni se nemůžně chvějeme
 se srdcem sevěným v temnotě doupěte.
 Jak by nám na lůžku kdos údy odsekl,

bázeň nám brání ve statečně obraně.
 Tak to dál nepůjde! Přišel čas zápasu!
 Přijde mi to, věru, hloupé a nemilé,
 že já, váš velitel, pán silných tisíců,
 slavím své triumfy zde v dolní temnotě,
 a když pak vyjdu ven, měl bych se strachem chvět.
 Turo řeč přijmete beze vší výhrady!
 Pojí nás krev našich nejlepších rodičů,
 která nám dává chuť i sílu bojovat!
 Nebudme slabí, když čas nazrál ke skutku,
 nechat nás nespoutá únava, šlechterní,
 naopak, spějme vpřed, ó, božští hlodavci,
 hned s chutí vykročíme na novou výpravu
 – chuť, prosím, čerpejte zde z mého příkladu:
 Vězte, že nikdy jsem necouval před vřavou,
 ale hned od mládí, jsa dosud holátko,
 můžně jsem vyrážel za zvukem polnice
 a v boji hleděl vždy soky své překonat.
 Jak víte, pocházím z dobrého plemene
 – v dětství jste zajisté slychali od starci
 o rodu, který si vydobyl proslulost
 silou svých oddílů i moudrou poradou,
 Trihačí papíru, tak se jim říkalo –
 proto jsem neroužil po žití v zahálce,
 ale spíš po činech – dal jsem se od dětství
 vést jedním strarégem nad jiné výřečným.
 Cvičil jsem se štírem, s kopím i se břevnem,
 koně se naučil sedlat i ovládat
 a soka zasáhnout přesně a v pravý čas,
 šíp správně vypouštět z napjaté rčtiny,
 zkrátka vše, co patří k bojovným uměním

a co se sluší, by znal každý velitel.
 Získané schopnosti plně jsem prověřil,
 v bojích si podrobil přemnohé národy,
 díky svým schopnostem na trůn pak dosedl,
 dnes myším kraluji já, myšák největší.
 Vidím však, že se dnes strašlivé chystá zlo:
 sok Dia, potomka Rhey, se zachvívá
 před drápy mrzkého, nízkého srovoření.
 Proto všem vám, myši drahé a milené,
 rozkázat neváhám: utvořte zástupy
 abyste srdnatě, mocně a bez obav
 do boje razily s patičnou výzbrojí.
 Dnes se již, bratři mí, uložte ke spánku,
 zítra za úsvitu budou z vás vojáci,
 společně dáme se na pochod bez bázně,
 vhodné tak započnem válečnou výpravu.

Zloděj syra

Skončilo sejití myšího národa,
 doma se každý z nás uložil ke spánku,
 i já sám řídit se budu tím přikladem.

Masar

Tos řekl rozumně, nuž pojďme spočinout.

Sbor

Ach, jaká bolest mi sevřela osrdí,
 ó, Die, k čemu jen dnešní den dospěje?
 Strašlivý úradek pojál můj mocný pán,

v boji se střetnout chce s obludou kočící.
 Mním, že na smrt jde, ó běda, země nám,
 opustí zátiž dne s celým svým velením.
 Loxio Foibe, ó, očistný vůdce Múz,
 prozrad mi, copak nám přinese budoucnost.
 Ó běda nadvakrať, žalosné útrapy,
 jju jju, ajaj, ty nás teď čekají.

První polosbor

Zajisté vši silou bojovat bude se.

Druhý polosbor

Tak novým novinikám nemožu uvěřit.
 Kež vůle Diova ve všem se naplní.

Zloděj syra

Oknem je vidět, že nový se rodí den.

Masar

I mě se dotkl jas slunečních paprsků.

Zloděj syra

A proto opustíme vyhřáté přikrývky
 po božské oběti volka a jehněte
 beze stop bázně se seřadíme k pochodu!
 Nejdřív však musíme poprosit nebesa.

Masař

Hle, tu jsou oběti pro Dia vladaře,
pro paní Athénu, pro Herma, pro Pana,
pro vládce moří, pro čistého Loxiu,
pro Héru a také pro horskou Artemis.
Plútóna s Hádem, Létó, Persefónu
i všechny ostatní oslavme před cestou.

Chór

Ó, všichni bohové vládnoucí vespolek
výšinám nebes i hlubinám podsvětí,
správcové dobrého, k dobrému obraťte
snažení naše, hle, sami nás vedte vpřed,
konání vládařů řiďte svou rozvahou
na naši výpravě proti těm všežravcům.

Masařova choť

Ó, Die, kéž v boji dosáhnou vítězství
oba mí vojvodí, manžel můj se synem.

Chór

Je krásné vítězit, strach mě však nepouští.

Masařova choť

I já se bojím a celá se zachvívám.

Chór

A právem. Válčíme se sokem zmužilým.

Masařova choť

Vladaři Die, dej, ať je boj vítězný.

Chór

Božstvo vždy udělí dobro a úlevu.

Masařova choť

Mýši-li přesila odvážně vyráhne
na naši sokyni a mocně zvítězí,
pak naše živory dobře se zakončí,
navzdýcky shodíme svíravé obavy.

Chór

Při bohu, kéž se ro stane! S tím souhlasím!

Masařova choť

Pokud však voje zlá sokyně rozpráší,
mýši se rozprchnou a s nimi uteče
i naše naděje, vše brzy zalayne.

Chór

Před tím nás, bože, chraň, nyní i v budoucnu!

Masařova choť

Pak ze všech byli by otroci kočiči.

Chór

Hůř nežli otroci: kočičí poutrava.

Masařova choť

Prohra mě odsoudí k úloze služebné,
Mé, hrdou královnu! Mé děti zotročí...

Chór

Poslouchej, neslyšíš? Načpak by služebná
byla té přišere? To tě spíš sežere!

Masařova choť

Cože!? Mám opusit sladký jas sluneční
a padnout do prachu hrobové duriny?

Chór

Tiše, má paní, pšť, vidím cos strašného.
Kdosi k nám pospíchá, tak tak, že drží se
na nohou, funí a celý je zkrvaven.

Posel

Zjevte mi hbitě, kde přebývá královna!

Chór

Vidíš ji před sebou, hle, to je paní tvá.

Posel

Paní má ubohá, natříkrát nešťastná!
Drobkolap, synek tvůj, pad šípem zasažen!

Masařova choť

Ach, běda dítěti, roužené opoře,
padla má záštitá ve stáří slabosti!
Bolest je strašlivá, spojená se žalem!
Běda, ach, přeběda, nejhorší novino!
Pro tebe zemřu, ach ouvej, co udělám?
Kam mám jít? Hružou mi podklesla kolena.
Ó dítě, rarelest, bolest mi přinesla.

Chór

Má milá ustaň v tom nářku, buď statečná.

Masařova choť

Die, já netušim co dělat, jak dál žít?

Chór

Aj, matko ubohá, soužená nad míru,
pokus se zadržet bezbřehé sténání.

Masařova choť

Jak to mám udělat tváří v tvář novinkám?

Chór

Přesto se snaž, alespoň malounko.

Masařova choť

Nejdražší tvářičko mlého dítěátka...

Chór

Sluší se, abys ten žal nesla potichu,
o boji vyslechla, co zbývá povědět.

Masařova choť

Schází mi síla, již bolest bych zdržela.

Chór

Cožpak ti kvílení k něčemu pomůže?

Masařova choť

Ba, když se poddám mu, dá mi snad smrti klid.

Chór

Tak nesmíš přemýšlet, paní, ne při bohu!

Masarova choť

Řekněte, jak mám svůj los nést a neplakat?

Chór

Cožpak snad sténáním myslí své ulehčíš?

Myslíš si, že nářkem stín z Hádů vyvedeš?

Masarova choť

Když tedy přestanu, co mi to ynese?

Chór

Vyslecheš poselství závěr, jak náleží!

Masarova choť

A kdo nám závěr ten přednese, kdo ho zná?

Chór

Přece ten posel, jenž spěšně k nám dorazil.

Masarova choť

Kde je ten zpravodaj?

Chór

Stojí zde před rebou.

Masarova choť

Málem jsem skonala zlomena zármutkem,
až jsem si bezmála oči vyplakala.

Chór

Mluv, posle! Slova svá pečlivě předem važ,
vyjev nám v plnosti mřu všech krutostí,
to, jak hoch padl, jak duše z něj odešla.

Posel

Mám mluvit podrobně, nebo spíš stručněji?

Chór

Podrobně vyprávěj o dějích válečných,
a začni pořádně, na samém začátku.

Posel

Všechno vám vypovím, začnu od začátku.
Hnedle jak vstoupil jsem do klubka válčících,
spatřil jsem, jak dobrý Drobkoliz napadl
hlavou přišeru, byl ale přemožen,
padl a jeho pluk hrůzou se rozprchl.
Dál k boji přistoupil odvažný velitel
nazvaný od lidu Zlodějem houstiček,
hnedle však kles pádem obdobně hanbným,
aniž by k úroku stačil se připravit.
Když hrdý Drobkolap uviděl záhubu
těch mocných hejmanů a jejich armády,
žalostně hltané lačnící bestii,
do chřtíjí rázem mu vysystoupla trpká žluč
– však víme, hněv není nic nežli vzedmutá
hořkost a kypící krev, speklá na srdci –
v ten ráz hoch uchopil kopy své hromaré,
aby tu přišeru ubodal na místě.
Však běda, mordýřka všimla si odvahy,

se kterou blížil se k ní s bodcem zdviženým
ten myší hrdina, nekrytý pluklící.

Hned po něm sekla svým smrtícím pářátem,
do drápů chytila její, hrozně jí zmítala,
a pak její zhltnula bez další prodlevy.

Chór

Na vlastní oči to zřel otec ubohý?

Masarova choť

Tím víc mě svírá žal strašlivou bolestí.

Posel

Hned jak jsem spatřil tu událost, paní má,
rozběhl jsem se sem, abych ji vyřídil.

Chór

Kéž bys sem nedošel, nosiči špatných zpráv!

Masarova choť

I mě by těšilo, kdybys byl nepříšel,
nechtěla bych nyní na dně vši žalosti.

Posel

Nu, vše jsem vyřídil, půjdu zpět do bitvy.

Chór

Kéž bys již nepříšel v pochmurné úloze.

Masarova choť

Kéž by ten zlobný hlas navždycky umlkl.

Chór

Zděsil nás řečí zlou a tak nás rozhněval.

Masarova choť

Vykvět všech myší teď sírá zem pokrývá.

Chór

Hlasy své zvedněme k jednomu chorálu
a písní smuteční uctěme padlého.

Masarova choť

Tos řekl správně, teď zapějme žalozpěvi!

Chór

Udej nám, paní má, rón, kterým začneme.

Masarova choť

Lapla tě, chlapečku, lačníci lítíci!

Chór

Masářův chlapečku, čelisci zaklaply!

Masarova choť

Kampak jsi odešel, matčina potěcho?

Chór

Kampak jsi odlétl z planiny živoucích?

Masarova choť

Odkud a kam a proč? Já musím žalem lkát!

Chór

Žalem lkát žalostně, po žensku žalovat!

Masařova choť

Svit slunce opustilš, světovou světlinu!

*Chór*Život je jenom prach, vířící ve větru,
všechno je pouhý stín vržený marnosti.*Masařova choť*

Drobílku, miláčku, odešelš, děťátko...

*Chór*Dost! Pozor na meze míry a rozumu.
Utiš se, hled, další posel k nám přibíhá.*Masařova choť*

Bojím se další tak strašlivé noviny.

Chór

Neboj se, královno.

Masařova choť

Kde bereš jistotu?

Chór

Vidím ho utíkat se štěstím ve tváři.

Masařova choť

Kčž bys mi, Die, dal vyslechnout dobrou zvěst!

Posel

Řekněte, myši, kde naleznu královnu.

Chór

Ta stojí před rebou, dobře se podívej.

*Posel*Má zlatá, nemuť se, tvář svoji rozjasni,
dary mě zahrneš za moje poselství.*Masařova choť*

Nejprve povídej, nesměj se zpyšněle.

Posel

Nejdřív chci odměnu, jež posílám náleží.

Masařova choť

Povídej, povídej, pak sklidiš ovoce.

Posel

Dobrá, slyš moji zvěst: kočka je po smrti.

*Chór*Sláva! Já tleskám a radosti skoracím,
štěstí ať zvířezí nade vším soužením!*Masařova choť*

Nadšením tančeme, točme se vesele!

*Chór*Zadrž! Hled nejprve zvědět vše o bitvě
a hlavně o smrti té lačné přišery.

Masárovou chot

At posel vypráví obsírně, poutavě,
o boji a hlavně at plně vyloží
osud té potvory se zlyma očima.

Chór

Slyšel jsi paní, tak pohni svým jazykem.

Posel

Chystám si počátek léčení. Vy, prosím,
oči si protřete, ušima strňejte,
at se vám událost v plnosti vyjeví.
Vězte, že strašlivé, záhubné střetnutí
začalo krásně a nadmíru souměrně:
Nejprve v boji pad ochránce národů
Drobkoliz, potom mocný Zloděj houstiček,
potom pad následník vladač našeho.
Dobrý náš vladař byl jat bolem na srdci,
jaký div, vždyť viděl umírat dědice.
Vojským svým zavelel navyšost rozhodně
a sám se postavil do čela úroku
proti té navěky hladové příšere.
Válečně štěstí se klonilo tam i tam,
nikdo však nepřehnul, všichni se drželi,
když náhle šindel se svez dolů se střechy,
zřetelý věkem byl, nasáklý vlhkostí.
Ten zhmoždil šíjí zlé kočící bestie,
žily jí rozmákal dřív, než bys řekl švec,
strazil ji po právu do hlubin podsvětí.
Tu, která po léta byla nám prokletím,

zanechal ležet tak dlouhou jak širokou
na chladném kameni dočista bez dechu.

Chór

Blaženě, šťastně žij, neznalý zármutku,
kež nikdy nepoznáš smrt, budiž věčně živ!
Za to, cos zvěstoval, posle náš křýžený!
Konec jsme spatřili, po němž jsme toužili,
přání všech hlodavců byla dnes splněna!

S konstrukcí dramatického prostoru úzce souvisí problém, jak modelovat fyzickou akci: jedno podmiňuje druhé. Založení textu na opozici uvnitř a vně se odhaluje teprve tehdy, jakmile slyším, že Múzy tlučou na dveře a odněkud se dobývají dovnitř. Tento zvuk – na který v interdialogické poznámce upozorňuje chór – tedy dále modeluje prostředí i fyzickou akci postav: Mudrc je vyzván, aby šel otevřít. Mudrcova výzva o kus dál v textu, aby chór přetáhl Múzy holi, posiluje představu o dynamické pohybové aktivitě postav. Prostrá, ba snad i chabě rozvíjená zápleтка se tedy stává atraktivní díky autorově schopnosti plasticity budovat dramatické prostředí.

Michael Haplúcheir
DRAMATION²²

Verše pana Michaëla Haplúcheira

Dramatické osoby

Sedlák
Mudrc
Štěstěna
Múzy
Sbor

Sedlák

Buď zdráva, natřikrát blažená Štěstěno,
ty, jejíž pomoci přidržel bych se rád,
kež jsi mou vůdkyní na pouť živorem.

Učenec

Co praviš, sedláku, hej, proč zveš bohyni
vůdkyní, pročpak myslíš, že je blažená,
zrovna ta zkažená, mrzká, zlá panička,
jež cesty kupředu mare a zaplěťá?

²² Přeložila Karolina Kyřtová, přebásnil Marouš Jaluška.

Sedláč

Ticho! Svá zutivá ústa hleď uzavřít
nechtěj, aby paní popadla zutivost!
Vždyť vidí na každé místo a všechno ví!

Učence

Kdo z moudrých ctil by rvou osleplou bohyni?

Sedláč

Pomát ses? Dobře vím, že paní vidí vše.

Učence

Proč tedy vstoupila do selské chalupy?

Sedláč

Proč? Zkrátka poznala, že si jí vážíme,
nikdo jí nebránil v přístupu do domu.

Učence

Ach, jaké neštěstí, běda! Ty pravdu diš,
již tušit začínám, co se tu událo.

Sedláč

A co to bylo, copak? Mluv jasněji.

Učence

To k mému stavení loudavě mňířila
o holi žebračké vrásčítá stařena.
Když tu se slunce skrylo, tma se rozlila,
a stará kulhavě, ach, z cesty uhnula,
náhle pak upadla na tvrdé kamení,

zřejmě si zranila stoleré koleno.
Bolestně zranění cestu jí zkrátilo,
nemohla dokvařit na moje zápraží.
Když potom spatřila tvé dveře dokořán,
do síně vešla a dosud tam pobývá.

Štěněna

Aj, aj, natíkáš, kdo mě, rychle běžící,
prohlásil za chromou navzdory hbitosti?
Na zemi vládnou, má moc sahá do nebes,
z dálky mě všechno dokonale poslouchá.

Učence

Ó, ty zhoubou lidí všech, stařeno podla,
nečistá žebračko prolezlá naskrz zlem,
proč úctu upíráš ctihodným občanům?

Štěněna

Nadarmo chvástáš se, hovorný člověče,
drže tu promlouváš a přitom, nástroje,
dary Múz obdržels namísto Štěněny,
hovoříš s jistotou, i básnit dovedeš.
To Múzám laj a kln, a ne mně, hlupáku.

Učence

Kéž zhyneš zdušena po dlouhém škrcení,
padni zpět do temnot podsvětí, démone,
za to, že k Múzám jsi stočila rozpravu.

Múz

Pozdraven buď, skvělý, veliký řečníku.

Učenec

Ach, jářku, mlčte, už přestaňte lomozit,
váš kritik mi uši drásá a trhá zevnitř.

Necludte do dveřů, vzdýř nejsou zamčené!

Múzy

Šasma bud, lampo, z níž zář k nám vzdělání.

Učenec

Jakým pak štěstím se mám cítit poetčný?

Múzy

Štěstím a radostí ladhého projevu.

Učenec

Stoupmi si ke dveřím, sbore, a stráž je, tak.

Sbor

Můj pane, raduj se, Múzy zřím přícházet!

Učenec

Tak zasřtě závoru, ať nejdou do domu.

Sbor

Vzdýř jsou to bohyně! Ne, ty já nezdržím!

Učenec

Bohyně? Kam myslíš, že sahá jejich moc?

Sbor

Což od nich nemáš dar věř řeči učené?

Učenec

Učenosť lze jenom obtížně zpeněžit.

Sbor

Což nejsi moudřejší nad radu mudrců?

Učenec

Sám sobě radit chci, jak vyjít z neštěstí,
k žádnému závěru však dojít nemohu.

Sbor

Přesto náš moudrosť nad míru, pane můj.

Učenec

Na trhu za slova nakoupit nedá se.

Sbor

Sic nejsi bohary, leč všichni chválí tě.

Učenec

A jak mi pochvaly naplní žaludek?
Můj krutý osude, ó, býř tak sedlákem...

Sbor

Vážně chceš sedlačit namísto učení?

Učenec

Chci kúže činit či kameny otloukat,
anebo jináčím řemeslem žít se,
ševcovat, prodávat ryby jak nedouk,
jenž nezná půvabné hlásky ni slabiky,

když žvaní o čemsi, prolévá sudy slin,
učení neznalý, přitroublý venkován,
který se prochází prostředkem ulice
i se svým průvodem po panskou nastrojen
a chtlí mnoho slov oduých pyšnosti.
Hle, člověk jináč, učený, šlechterný,
spí venku na dešti, uboze nuzuje.
Hlupáci bez mozku plní nám radnice,
tupé lid uctívá, moudrým se vysmívá,
proto, že věří se jen řeči zlatáků.

Sbor

Ó, pane, utiš se, přestaň s tím řečením,
nech *Múzy* promluvit, slyš jejich obranu,
když stojí před tebou v celé své nádhře.

Múzy

Ach, kolik slzí nám vyteklo zpod víček
kvůli tvým slovům je, my moudré, roníme.
Proč? Práš se na důvod? Tedy slyš. Protože
vidíme, že děti kojené moudrostí
cítí k nám, moudrosti vládkyním, nenávisť.

Učenec

Tak je to, mám vás za odporné potvory.

Múzy

Proč? Odkud vyrůstá tak silná nenávisť?

Učenec

Z prázdného žaludku, z trpěné chudoby.

Múzy

Vždyť z půdy zadarmo vyrůstá osení...

Učenec

Kéž by je, prokleté, přetáhli palcici!
Zbijte je, darebné nezvané přichozí!

Múzy

Zbyřecně učil ses ovládat zuřivost.

Učenec

Pořád jsem člověk a tak se pást nebudu!
Podle vás mňh mám citi než sprostá hovada?

Múzy

Ó, zlata citeli, bloudit jsi nepřestal.
Své čestné pověsti za mák si nevážíš,
rád by ses opijel zlatem a klenoty.

Učenec

Spíš bych chtěl poznat, co znamená opít se.

Múzy

Nevidíš nikoho vínem se podroušit?

Učenec

Co je to víno, ha? Poučit račte mě,
to abych pochopil, o čem se bavíme.
Jen voda omývá stěny mých vnitřností.

Štěstěna

Vida, jak vybraným slohem jsi právě teď
Múzám svým vysplal, výtečný rétoré.

Učence

Stařeno nesvatá, prastrará špindřro,
všech lidí smrtelných společná záhubo,
rodičko všeho zla, odvěká špatnosti!
Lžeš! Jistrě, toužil jsem po umu řečnickém,
ale ne po hrubém, ošklivém oděvu,
tím miň po prázdnotě hmců a talířů,
kvůli níž musím žrát zelené lupeni
jak kanec kosmarý v hluboké houštině.

Mízzy

Tak málo zbylo z tvé bývalé soudnosti?
Učeny řečník a takhle tu hulákat...
Copak ti lucernu myslí cos zakrylo?
Nu dobrá, uziš teď tužby, co pomínou,
zřetelně v jasnosti, jak v záři majáku,
bohatství spatiš i marnosti života.

Učence

Aj, tak se rychle staň! Neznám svou budoucnost...
Bojím se, abych nedopadl opáčně.

SUMMARY

This volume presents three remarkable Byzantine literary works created in the 9th and 12th century, Ignatius Diaconus' *Verses on Adam*, Theodore Prodromos' *Katonymachia* and Michael Hapluchair's *Dramation*. They represent a specific literary genre interpretation of which is not an easy task: we assume that despite their structure imitating a form of drama, these texts were not intended for staging, and thus we do not identify them as dramas, but quasidramas. Culture which lacks theatre experience and fulfills its need for theatricality by means of extra-theatrical enterprises or spectacles produces mere imitations of drama.

The selected texts are unique not only due to their high literary quality, but they also possess dramatic and potentially theatrical qualities. Moreover, they show sophistication, talent, ingenuity and sense of humour of their authors, features so often denied to Byzantine scholars.

The compositions were created in the 9th and 12th century. These centuries are considered periods of cultural expansion in Byzantine history and are sometimes referred to as two Byzantine renaissances or humanisms. Ignatius the Deacon's *Verses of Adam* may be regarded as one of the first examples of free exploitation of ancient literary tradition in the receding iconoclasm, announcing new era of cultural prosperity. Theodore Prodromus' *Katonymachia* and Michael Hapluchair's *Dramation* on the other hand are excellent evidences